

*Írta:
Sztranyovszky Béla*

„Namaszté, szahib!”

**Kőrösi Csoma Sándor nyomdokain,
kisebb-nagyobb kitérőkkel**

2000/2004

Hogyan kerültem Indiába? Egy picit vissza kell nyúlnom az időben. Gyerekkorom napi olvasmányai voltak Kipling Maugli-történetei, később Hajnóczi Rózsa Bengáli tüze, Baktay Ervin Kőrösi Csoma Sándor élete és - bár utolsónak említem - nem utolsó sorban Széchenyi Zsigmond lebilincselő, fantáziát megmozgató vadászkönyve: a Nahar. Szerelmese lettem Akelának, Kának és természetesen Von Tollának, a Magányosnak - már csak azért is, mert bizony én is meglehetősen magányos kisfiú voltam. Hajnóczi könyve után kikölcsönöztem a könyvtárból egy Tagore-kötetet; meg kell mondjam, komisz egy olvasmány volt, nagyon nem értettem ezeket a furcsa verseket. Később, kamasz koromban természetesen a Káma Szútra lapjait forgattam igen nagy érdeklődéssel és teljes átéléssel. Ezek az olvasmányok tevőlegesen ugyan nem játszottak szerepet utazásomban, csupán egy alaphangulatot adtak, nosztalgikus India-vágyódást.

A tényleges ok időben jóval közelebb. Utazásom évében, 2000. január 30-án vehettem át tanári diplomámat biológia szakból Egerben. Azt hittem magamról: igazi kutató biológus vagyok, engem vár a tundra Tajmírban, esetleg az újra fölfedezett madár, a takahe Új-Zéland déli szigetén! Ezeket az eshetőségeket taglalgtuk barátommal - aki egyébként állatorvos - a Fáradt Vándor teraszán ücsörögve, egy ragyogó május-végi napon, kellemesen hideg Edelweis sört kortyolgatva. Ám a sör - szokásától eltérően - kijózanítólag hatott ránk.

- Nem - állapítottuk meg közösen, szükséges és dicsérendő önmérsékletet tanúsítva - ezek nem kivitelezhető ötletek.

- Te - néz rám hatalmasra kerekülő szemmel barátom - a millennium éve van! Esetleg ezzel... lehetne valamit...kezdeni...

- Hmmm! – ingatom a fejemet – várjál. Nem is rossz ötlet.

Gyorsan végigszánkázunk a lehetőségeken. Teleki Samu vulkánját a 70-es években Juhász Árpádék meghódították. Bíró Lajos után bajos lenne elveckelődni Új-Guineába, Kittenberger is nehéz eset, bár ő Indiát is megjárta, mint hadifogoly. Hoppá, India! Kőrösi Csoma Sándor! Hogy is írja Széchenyi István? "Egy szegény, árva magyar, pénz és taps nélkül..." És a Millennium évében mindenről és mindenkiről szó esik, de ezekről a tudósokról, kutatókról, akik valóban nagyon sanyarú körülmények között dolgoztak a világ megannyi, távoli táján, egy szó sem, sehol! Ez az! Elmegyünk Kőrösi után Indiába, ellátogatunk Calcuttában az Ázsiai Intézetbe, ahol emlékszobája van, és Darjeelingbe a sírjához! Egy emléktáblát viszünk a sírhoz, emlékezve rá a Millennium Évében, ha már a hivatalos politika megfeledkezett róla.

Fel is osztjuk egymás között a teendőket: barátom kiterjedt kapcsolataira való tekintettel szponzorokat keres, előteremti a szükséges pénzt az útra. Úgy érezzük, hogy ez – a saját kalandvagyunkon túl – valahogy magyar ügy. Magyarország kegyeletét – és a magunkét is természetesen – rójuk le a millennium alkalmából Kőrösi sírja előtt. Nem évente, mindenszentekkor, ez nyilván képtelenség; ám ennél méltóbb alkalmat lehetetlenség lenne találni: az ezeréves Magyarország emlékezik meg idegenben meghalt tudós fiáról. (Jó, kérdezhetné bárki: ki kért meg minket erre a „misszióra”? Senki. Viszont nekünk jutott eszünkbe. És kerültek szponzorok is, önzetlen emberek, akik segítségével megvalósulhatott a terv. De erről később.) Jómagam az utazás megszervezésével törődöm, útterv, vízumok, repülőjegyek, felszerelés, miegyéb. Hát így kezdődött a dolog, egy kellemes, meleg májusi délutánon, két üveg sör mellett a panzió teraszán.

Lelkesedésünk nem ismert határt!

De - ahogy lenni szokott - egyre döcögösebbé vált a dolog. Barátom nem talált szponzort, nekem a légitársaságokkal gyúlt meg a bajom. A British Airways felvenne várólistára, de pokoli drága. Az Air India sem kecsegtet semmi jóval, de a Holland Királyi Légitársaság is majd csak tavasszal tudna helyet biztosítani számunkra. Igen ám, de 2001 már nem a Millennium éve! Nekünk még idén kell kijutnunk Indiába!

Aztán egy nap - már a nyár végén járunk - beállít hozzám gyászos arccal barátom:

- Béla, én kiszállok ebből - mondja - nem lehet pénzt szerezni erre az ügyre. Van az embereknek pénze, de senki nem hajlandó minket szponzorálni. Akihez elmentem - és itt mondja a nevet - remek ötletnek tartotta, állta is volna az egész út költségeit, viszont, mikor kiderült, hogy te lennél a társam, minden támogatást visszamondott.

Mulatok a dolgon, de nevetésem kissé csikorgósra sikeredik.

- A fene egye meg a jó dolgod, hát nem ismered a pasast?

Majd elmondom, én mire jutottam. Hiszen nem tétlenkedtem az elmúlt hetekben, az útiterv kész, többé-kevésbé a költségvetés is, no meg valamennyi pénzt is szereztem, olyan nyolcvanezer körül - de hát mi ez? - csepp a tengerben! Részletesen elmondom neki az útvonalat: érkezés Bombayba, Nagpuron át vonattal Calcuttába, onnan New Jalpaiguriba, ahonnan tovább a toy trainnel, ezzel a keskeny vágányú hegyi kisvasúttal Darjeelingbe érkezünk. Amint az emléktábla dolgát eligazítottuk, tovább utazunk – immár hazafelé – Varanasiba, a Gangeszhez, majd Agrát, Jaipurt érintve Delhibe. Hátha mégis meggondolja magát? De nem, csak hümmög, bólogat, ez mind nagyon szép - mondja - de hát a pénz, az a fránya pénz...

- Ördögöt - morgom magamban, miközben kikísérem barátomat - nem lehet, hogy dugába dőljön az egész! Ha cimborám meghátrált is, hát én nem! Majd elmegyek egyedül! A pénzt is összekoldulom valahogy! Igen ám, de nyakamon a tanév, a délelőtti foglaltak, a hétvégék meg? Kivel tudok szombat-vasárnap tárgyalni? Nagy szorultságomban súlyos telefonszámlákat gyártok, több tank benzint füstölök szét a világban. Vékony pataokban csordogál a pénz a számlámra. Aztán egy romhányi gyár, a Korall Csempe a segítségemre siet egy jelentősebb összeggel. Megérkezik az emléktábla is, gyönyörű fekete gránitlap, piros motívum a tetején, szép ezüstfém betűkkel a szöveg magyar és angol nyelven. Ennek költségét a romhányi Önkormányzat állja.

Október vége felé járunk és én egyre idegesebb vagyok. Az útra, a kötelező oltásokra, apróbb-nagyobb kiadásokra - mint gyógyszerek, cipő, zseblámpa - megvan már a pénzem, de a kintlétre, arra bizony nincs! Az az ezer dollár, az bizony még hiányzik! A harminc napos kinttartózkodásra ennyit kell garantálnom, hogy megkapjam a vízumot. És nincs, és nem gyűlik az a háromezrezer forint! Éjszakánként álmatlanul forgolódom, beleizzadok a takarómba, a gyomromban görcs, és facsarom az agyamat: mit lehetne kitalálni?

Beköszönt a november, reménytelenül múlnak a ködös, borongós napok. Míg nem egy délután - valahol megint pénz után szaladgáltam - összefutok régi barátnémmal és társával, szintén régi jó cimborá. Meginvitáljuk egymást egy italra a sarki presszóba. Gátjaszakadtan zúdul belőlem a panasz, csalódott vagyok nagyon, és elkeseredett. Jóska hallgat, forgatja a poharát, néha hümmög. Belekortyol a sörébe, kacsint egyet és megfontoltan megszólal:

- Én ugyan pénzt nem tudok adni, de van egy-két fura ismerősöm Pesten, talán valamelyik megtámogat...

Kapva kapok szaván, úgy kapaszkodom ebbe a halvány reménybe, mint fuldokló a szalmaszálba.

- Majd telefonálok - mondja búcsúzóul, és már robognak is Pest felé.

Napokon keresztül nincs hírem felőle, lassan már fel is adom a reményt. Ugyan, ki lenne az, aki ismeretlenül ennyi pénzt adna a kezembe? Aztán egy este, amint cigarettáról cigarettára gyújtva ülök a kályha mellett, megcsördül a telefon.

- Én vagyok az - szól bele Jóska barátom a kagylóba - de nem én akarok veled beszélni. Adom kedves ismerősömet.

Sosem hallott, mély hang szólal meg a vonal túlsó végén. Bemutatkozom.

- Magyar Tibor vagyok - mondja - A hangodról ítélve egykorúak lehetünk, ajánlom, tegeződjünk!

- Mi sem természetesebb - válaszolom - szervusz.

- Jóska említette a tervedet. Hogy állsz?

Elmondom, hogy bizony csehül. Apróra kikérdez mindenről, én meg lelkesen válaszolok, mert ki tudja?...

Aztán, mintha égi szózatot hallanék, így szól Tibor barátom:

- Várj, veszek papírt, ceruzát. Add meg a devizaszámlád számát, és én holnap elutalom neked az ezer dollárt!

- De...Tibor - dadogom holtra váltan - nekem még nincs devizaszámlám...

- Sebaj - nevet bele a kagylóba - holnap szaladj be – Rétság van hozzátok legközelebb, ugye? – az OTP-be. Nyiss számlát, faxold el a számát nekem, és megy a pénz!

Ági, a nejem rémülten néz rám, azt hiszi megbolondultam! Örjögő haditáncba fogok, vadul rikoltozom, hujjogok, ahogy a torkomon kifér. A macska rémülten rohan az ágy alá. De kit érdekel? Visongok, ugrándozok, üvöltözök. Ha tudnék, cigánykereket hánynék. Megforgatom az asszonyt, hahotázok, a könnyem potyog. Istenek, isteneim, hát mégis utazom!

Hirtelen felgyorsulnak az események. Másnap az első három órában lyukas, autóstoppal rohanok Rétságra. Van egy dollárom, egy kis tanítványomtól kaptam. Azzal nyomta a kezembe a négy darab negyeddollárost, hogy ha elfogy a pénzem abban a messzi Indiában, legyen ez a vastartalék! Megnyitom vele a számlát, inaszakadt vágta vissza Romhányba, elfaxolni a számát Tibornak. Alig várom, hogy vége legyen a napnak, lélekben már nem az iskolában, hanem valahol úton vagyok. Estefele csörög a telefonom. Tibor van vonalban.

- Meggondoltam magam - mondja, és én megszédülök rémületemben.

- Nem utalom el a pénzt - folytatja - egyszerűbb, ha személyesen eljössz érte Pestre. Mikor tudnál jönni?

- Tiborom - vágom rá viharsebesen - holnap reggel indulok!

Ebben maradunk. Másnap a tantestület külön busszal Pestre készül, velük természetesen én is, valami kiállításra. Ám eszemben sincs velük tartani, a Hősök terén elválok a csoporttól, kibumlizok Zuglóba, nagy nehezen megtalálom a kapott címet. Errefelé ugyanis nemigen vagyok ismerős. Becsöngetek, kedves, fiatal nő nyit kaput. Bemutatkozom.

- Tibor mondta, hogy maga érkezni fog - mosolyog rám. - Neki, sajnos el kellett mennie, de jöjjön csak be, tudom, miről van szó.

Bekalauzol egy kellemes irodába, a páncéldobozból egy borítékot húz elő.

- Számolja meg - nyújtja felém.

A borítékból rám kacsint tíz darab, vadonat friss, ropogós, csodazöld százdolláros bankó.

- Látom, megszédült egy kicsit – neveti el magát - jöjjön, igyon valamit!

Átvezet egy konyhába, whiskyt tölt. Remegő kézzel fogom meg a poharat, alig tudom a számhoz vinni.

- Még valami - néz rám a nő - Tibor bízott meg, hogy kérjem meg magát valamire a nevében - és egy másik borítékot nyom a kezembe, amiben két darab nemzeti színű szalag van - ezek egyikét erősítse föl az emléktáblára Darjeelingben, a másikat pedig mártsa be valami pocsétába, és hozza vissza neki. Ezt kéri az ezer dollár fejében.

Másodszor is megszédülök, egyszerűen eláll a szavam. Tibor – akit most már nyugodtan nevezhetek főszponzoromnak, hiszen utam költségeinek jelentős részét ő állja – ilyent kér ennek, az én szememben hatalmas összegnek a fejében: utaztassak meg két nemzeti színű szalagdarabkát. Nem reklámot, sajtónyilvánosságot, részesedést a „mit-tudom-én-miből”, hanem csupán azt, hogy az egyik trikolor-darabka maradjon Kőrösi sírján, a másik pedig térjen haza. Hiszen azért szponzorál, derült ki egy korábbi telefonbeszélgetésünkből, mert ő magyar ember, és mélységesen tiszteli Kőrösi Csoma Sándort. Eszembe jut nem egy öltönyös úr és kosztümös úrhölgy, aztán itt van ordító ellentétként a számomra ismeretlen Magyar Tibor – hiszen csak telefonon keresztül találkoztunk eddig – és Lilike a huszonöt centeseivel...

Megígérem, mindent nagyon megköszönök, elbúcsúzom ettől a csodálatos hölgytől, és elindulok bankot keresni, hogy a pénzt utazócsekkre váltsam, és igazolást kérjek az összegről.

Nagyon gyorsan szeretném a vízumot is intézni az Indiai Nagykövetségen. Némi szerencsétlenkedés a repülőjegy körül, újra csak Jóska barátom segítségével tudom megszerezni. Mindez napokba telik. Végül az utolsó estém Budapesten. A Bajcsy-Zsilinszki utcán sétálok felfelé, könyvesboltot keresek, ahol India térképet lehet kapni. Ez még hiányzik a poggyászból. Egyetlen darabot találok, meg is veszem; szép nagy, meglehetősen részletes térkép. Lassan ballagok visszafele, az Astoria irányába. Búcsúzom Pesttől.

Másnap, december 14-én kora reggel, Péter fiam dízkíséretével buszozom ki a Ferihegy II-re. Viszontlátásra, Magyarország!